

BROEDVOGEL-MONITORINGPROJECT START IN 1984

Vóór- en achteruitgang van broedvogels is onder vogelaars een veelbesproken en bestudeerd onderwerp. Iedereen die broedvogels inventariseerd wordt voortdurend gekonfronteerd met vragen als: Neemt de Heggemus in het gehele land in aantal toe of is dit alleen het geval in mijn onderzoeksgebied?; hangt de afname van de Merel samen met biotoopveranderingen in mijn gebied of speelt de afgelopen strenge winter hierin een rol? Meestal moeten we het antwoord schuldig blijven op deze vragen, omdat daarnaar op landelijke schaal geen onderzoek plaats vindt. Het organiseren van het broedvogel-monitoringproject (verder BMP genoemd) zal hierin echter verandering brengen.

Enquetes, praktijkproeven en onderzoekingen met betrekking tot methodieken en statistiek hebben uitgewezen dat het organiseren van een BMP in ons land mogelijk en haalbaar is. Als meest populaire en geschikte inventarisatiemethode is de territoriumkartering uit de bus gekomen. Het BMP start in 1984 en is in principe van oneindige duur.

DOEL

Het BMP heeft tot doel vast te stellen of er van jaar tot jaar veranderingen optreden in het aantal broedvogels. Dit kan worden gerealiseerd door ieder jaar voor elke soort een indexcijfer te berekenen. Dit indexcijfer is een relatieve maat voor het aantal territoria of broedparen van een soort. Daarnaast kan met behulp van dit project waarschijnlijk ook worden vastgesteld wat bijvoorbeeld de invloed is op het broedbestand van het gebruik en beheer van terreinen, vervuiling, recreatie en weersomstandigheden. Vervolgens kan bijvoorbeeld berekend worden hoe groot het aantal broedvogels is per landschapstype of in het gehele land. Uit het oogpunt van natuur- en vogelbescherming in ons land zullen de resultaten van het BMP zeer waardevol zijn.

OPZET VAN HET BMP

Het vaststellen en verklaren van veranderingen in de broedvogelstand is meestal niet eenvoudig en kan soms jaren in beslag nemen. Van enkele zeldzame of in kolonies broedende vogels, zoals Ooievaar, Korhoen en Blauwe Reiger is de landelijke aantalsontwikkeling van jaar tot jaar goed bekend. Veel slechter is dit gesteld met ons inzicht in de aantalsontwikkeling van ruim verspreide maar vrijwel nergens talrijke soorten, zoals Kleine Plevier en Boomvalk en van vrijwel overal algemene soorten zoals Koolmees en Fitis. Het BMP is er vooral op gericht om gegevens te verzamelen over de aantalsontwikkeling van deze soorten. De enige realiseerbare manier om deze gegevens te verkrijgen is door jaarlijks op een groot aantal plaatsen in het hele land, vaste steekproefgebiedjes steeds op dezelfde wijze te inventariseren. Hoe groter het aantal geïnventariseerde steekproefgebiedjes, ofwel hoe meer waarnemers aan het project deelnemen, hoe meer soorten kunnen worden gevolgd. Steekproefgebiedjes kunnen in principe in alle delen van het land worden gelegd. Naar mag worden aangenomen zullen in bossen en natuurgebieden voldoende steekproefgebiedjes onderzocht gaan worden. Veel minder zal dit het geval zijn in halfopen landschappen, terwijl juist daar grote veranderingen plaatsvinden. In verband hiermee en in verband met de betrouwbaarheid van de gegevens wordt geadviseerd steekproefgebiedjes te leggen in de volgende landschapstypen: (a) halfopen cultuurlandschappen, (b) open graslanden, (c) bossen en parken en (d) natuurgebieden, zoals duinen, heide, moerassen en kwelders. Vanzelfsprekend zijn ook gegevens uit andere landschapstypen van belang.

UITVOERING M.B.V. DE TERRITORIUMKARTERING

Deelnemers kiezen een steekproefgebiedje in een voor hun omgeving kenmerkend gedeelte van één van de vier landschapstypen. De oppervlakte van zo'n gebiedje

varieert van 10 tot 50 ha in bossen en halfopen landschappen en van 40 tot 200 ha in open landschappen. Van maart t/m juni moet dit gebiedje minstens 8 à 10 maal in de vroege ochtend worden bezocht en minstens 2 maal 's nachts. Tijdens elk bezoek worden vogels die zich territoriaal gedragen op een kaart ingetekend; bij elk bezoek wordt een nieuwe kaart gebruikt.. Uiteindelijk worden alle waarnemingen op soortkaarten verzameld, waarna door middel van interpretatie het aantal territoria of broedparen wordt bepaald. Dit aantal wordt ingevuld op lijsten en kaarten, welke beide worden ingeleverd. Voor uitvoering van de territoriumkartering moet per jaar rekening worden gehouden met een tijdbesteding voor veld- en bureauwerk van gemiddeld 50 uur. Een gebiedje kan onderzocht worden door één of meer waarnemers. Werken met meer waarnemers heeft de voorkeur omdat in dat geval de werkzaamheden verdeeld kunnen worden en de voortzetting beter gewaarborgd is. Vogelwerkgroepen kunnen bijvoorbeeld één of meer gebiedjes voor hun rekening nemen, waarbij ze er zorg voor dragen iemand te vinden die inventarisaties gaat uitvoeren. In alle gevallen gaat het er om inventarisaties van steeds dezelfde gebiedjes over een lange reeks van jaren vol te houden; minimaal in twee achtereenvolgende jaren. Het zal echter duidelijk zijn dat van waarnemers niet geëist kan worden dat ze hun leven lang een bepaald gebiedje zullen moeten inventariseren. SOVON en Centraal Bureau voor de Statistiek zorgen voor de verwerking en verslaglegging van gegevens. In een jaarlijkse rapportage zullen indexcijfers worden vermeld en zal worden ingegaan op de resultaten van het BMP.

WIE KAN DEELNEMEN ?

Waarnemers zullen over voldoende vogelkennis en voldoende ervaring met inventariseren van broedvogels moeten beschikken. De meest voorkomende broedvogels moeten zonder veel moeite op naam gebracht kunnen worden op grond van uiterlijk (en gedrag) en vooral van geluid. Het strekt tot aanbeveling als waarnemers reeds eerder kwantitatieve broedvogelinventarisaties hebben uitgevoerd en de 'kneepjes van het vak' kennen. Minder ervaren waarnemers kunnen beter niet meteen zelfstandig inventariseren. Het is beter dat eerst onder leiding van ervaren waarnemers één of twee jaar meegewerkt wordt om ervaring op te doen, waarna later zelfstandig meegedaan kan worden. De uitvoering van inventarisaties zal geheel in overeenstemming moeten zijn met de richtlijnen en aanwijzingen in de handleiding.

Voor INLICHTINGEN, OPGAVE TOT DEELNAME en de HANDLEIDING kunt u terecht bij:
A. Vermeule, Gr. Wichmanstraat 40, Hilversum, tel. 035 - 857492.